

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปรัชญาของการศึกษาในปัจจุบันมีแนวโน้มที่เป็นการศึกษาเพื่อสังคมหรือการศึกษาเพื่อชีวิต จึงได้มีการนำเอาศาสตร์ทางสังคมศาสตร์ เช่น สังคมวิทยา มาประยุกต์ใช้กับการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากระบบการศึกษานั้นสัมพันธ์กับระบบสังคมอย่างแยกไม่ออก โรงเรียนจึงมีความรับผิดชอบอันยิ่งใหญ่ต่อสังคม คือผลิตสมาชิกที่ดีให้แก่สังคม เพราะว่าการศึกษาก็เป็นระบบย่อยระบบหนึ่งของสังคม สังคมมีแนวโน้มอย่างไร การศึกษาต้องเปลี่ยนแปลงตามไปให้สอดคล้องกัน ดังที่ อีมิล เคิร์กโฮล์ม (Emile Durkheim) โลกกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา กับสังคมไว้ว่า

การศึกษาคือลักษณะทางสังคม ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษามีใ้เกิดขึ้นจากความพยายามของมนุษย์แต่ละคนรวมล่ำพัง แต่เกิดจากการที่มนุษย์รวมมือกันในการดำเนินกิจกรรมคานี้ ซึ่งทำให้กิจกรรมมีประสิทธิภาพกว่าคางคนคางทำ นอกจากมนุษย์จะรวมมือกันไ้ในระหว่างรุนเดียวกันแล้ว มนุษย์ยังมีการรวมมือระหว่างคนคางรุนคางว้ยกันด้วย จึงทำให้การศึกษาสืบคองจากรุนหนึ่งไปยังอีกรุนหนึ่งไ้เสมอมา เมื่อมีการรวมมือกันเช่นนี้ ความรู้ก็สะสมกันมากขึ้นโดยไม่มีขอบเขต นุตการสะสมความรู้จะมีขึ้นไ้จะตองมีสังคม ถ้าไม่มีสังคม การสะสมความรู้จะไม่มี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

๑ บัณฑิต อ่อนคำ, "สังคมวิทยาและการศึกษา," ศูนย์ศึกษา ๒๐ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๑๗): ๓๖.

เมื่อการศึกษา กับ สังคม มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น เช่นนี้ วิชาสังคมวิทยา จึงมีบทบาทสำคัญในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ และยิ่งสังคมเจริญมากขึ้นเท่าไร สังคมวิทยาก็จะต้องมีบทบาทในการวางแผนของสังคมมากยิ่งขึ้นเท่านั้น วิชาสังคมวิทยา จึงมีคุณค่า และมีประโยชน์ต่อผู้ที่ได้ทำการศึกษา ดังเช่น เกษม อุทยานิน ได้กล่าวถึงประโยชน์ของวิชาสังคมวิทยาว่า ประโยชน์เฉพาะบุคคลคือ เกิดความรู้ เข้าใจทราบซึ่งถึงเรื่องราวความเป็นจริงทั้งหลายของตนเอง และส่วนรวม อันเป็นผลให้ มีสมรรถภาพปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสังคมได้เป็นอย่างดี ทั้งที่เกี่ยวกับมนุษยด้วยกัน และธรรมชาติที่แวดล้อมอยู่ ด้านเกี่ยวกับชุมชนจะเข้าใจการอยู่ร่วมกัน มีประโยชน์ได้เสีย ความร่วมมือกัน เพื่อพลังงานและความสำเร็จ รวมทั้งข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปรับปรุงแต่งระเบียบของชุมชนให้เกิดสวัสดิภาพที่แท้จริง^๒

สุพิศรา สุภาพ ได้แสดงทัศนะถึงประโยชน์ของวิชาสังคมวิทยาว่า

๑. ช่วยให้ผู้ศึกษาใจกว้าง พนจากสภาพการเข้าข้างต่อท้องถิ่น ชน ศาสนา และพวกพ้องเดียวกัน ส่งเสริมให้เข้าใจว่าสังคมเป็นเพียงปรากฏการณ์ตามธรรมชาติเหมือนปรากฏการณ์ธรรมชาติอื่น ๆ เรียนรู้ว่าสังคมของเขาเป็นเพียงสังคมหนึ่งในสังคมทั้งหลาย ให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ของกลุ่มสังคมด้วยกัน ช่วยให้นุษย์เข้าใจบทบาทและความสัมพันธ์ของตนกับคนอื่นในสังคม ช่วยให้รู้จักวางตัวเป็นกลาง ในการมองปัญหาต่าง ๆ และค้นหาหลักเกณฑ์มาอธิบายปรากฏการณ์ที่เห็นแตกต่างกันอยู่

^๑ ทิศยา สุวรรณะชฎ, "พัฒนาการแนวคิดและทฤษฎีของสังคมวิทยา," ใน มานุษยวิทยา จิตวิทยาสังคม สังคมวิทยา พัฒนาการ แนวคิดและทฤษฎี, เอกสารวิชาการของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย: ชุดพื้นฐานของสังคมศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร: เอราวัณการพิมพ์, ๒๕๒๑), หน้า ๕๓.

^๒ เกษม อุทยานิน, สังคมวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (พระนคร: สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๐๕), หน้า ๒.

๒. ช่วยใหญ่ที่ศึกษาได้เข้าใจและเห็นคุณค่าปัจจัยทางสังคมสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเรา ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ชีวิตในชุมชนที่เขาอยู่และลักษณะของชุมชนที่ใหญ่กว่า

๓. ช่วยให้เข้าใจลักษณะแท้จริงของสังคมมนุษย์ เข้าใจสาเหตุที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคล สามารถวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ในสังคมและวางแผนการควบคุมแก้ไข^๑

ขณะเดียวกัน นิพนธ์ คันทเสวี ได้เน้นประโยชน์ของวิชาสังคมวิทยาว่า การพัฒนาประเทศ สังคมวิทยาช่วยไ้มาก เพราะทั้งผู้วางแผนและผู้ดำเนินการพัฒนาประเทศจะต้องศึกษาถึงโครงสร้าง การจัดรูปสังคม ความสัมพันธ์ของคนในสังคม การแสดงออกของคนในลักษณะกลุ่ม ความรู้สึกนึกคิดของคนทั้งหลาย การรวมกลุ่มและแบ่งกลุ่มของประชากรในชุมชนต่าง ๆ ความเชื่อถือและขนบธรรมเนียมประเพณีของคนทั้งหลายเกี่ยวกับชีวิต ชุมชน สังคม และโลก ซึ่งสิ่งเหล่านี้อยู่ในขอบเขตสาขาวิชาสังคมวิทยา^๒

ถึงแม้ว่าวิชาสังคมวิทยายังไม่แพร่หลาย และเป็นที่ยุติของคนอย่างกว้างขวางโดยทั่วไป แต่ในสถาบันการผลิตครู โดยเฉพาะหลักสูตรของกรมการฝึกหัดครูได้ให้ความสำคัญของวิชาสังคมวิทยาอยู่ไม่น้อย ทั้งในการผลิตครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาและประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง กำหนดให้เรียนวิชาสังคมวิทยามีค่าวิชา ๔ หน่วยกิต^๓

^๑ สุพัชรา สุภาพ, สังคมวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๕. (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๑), หน้า ๘ - ๑๑.

^๒ นิพนธ์ คันทเสวี, "การวิจัยทางสังคมวิทยากับการพัฒนาประเทศ," รายงานการสัมมนาทางวิชาการ ของแผนกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๖ - ๘ มีนาคม ๒๕๑๒, หน้า ๓๓ - ๔๓.

^๓ สุพล วุฒิเสน, สังคมวิทยาเบื้องต้น, เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ ๑๒๓ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๑๕, หน้า ๑.

ในหลักสูตรเก่า และหลักสูตรสภาการฝึกหัดครู พ.ศ. ๒๕๑๘ ที่ใช้ในปัจจุบัน ได้ให้ความสำคัญสำคัญของวิชาสังคมวิทยามากยิ่งขึ้น คือกำหนดให้นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงที่เรียนวิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาเอก ต้องเรียนวิชาในหมวดสังคมศึกษาไม่น้อยกว่า ๒๒ หน่วยกิต โดยมีรายวิชาบังคับ ๑๕ หน่วยกิต และให้เลือกรเรียนอีกไม่น้อยกว่า ๗ หน่วยกิต จากรายวิชาต่าง ๆ ในหมวดสังคมศึกษา ในสาขาวิชาสังคมวิทยาบังคับให้เรียน วิชาสังคม ๒๑๑ สังคมวิทยาชนบทและเมือง ๓ หน่วยกิต และมีวิชาเลือกที่วิทยาลัยจะเปิดสอนแก่นักศึกษาตามความเหมาะสม คือ

สังคม ๑๐๑	สังคมวิทยาเบื้องต้น	๒	หน่วยกิต
สังคม ๑๐๒	สังคมและวัฒนธรรมไทย	๒	หน่วยกิต
สังคม ๓๑๑	ปัญหาสังคม	๓	หน่วยกิต
สังคม ๓๑๒	การพัฒนาชุมชน	๓	หน่วยกิต
สังคม ๓๓๑	ประชากรศึกษา	๒	หน่วยกิต
สังคม ๔๒๑	สัมมนาสังคมศึกษา	๓	หน่วยกิต

ทั้งนี้เพราะสถาบันผลิตครูตระหนักว่าบทบาทของครูในปัจจุบันนี้ ครูไม่เพียงแต่จะสอนคุณธรรมคุณวิชาในโรงเรียนเท่านั้น หากต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญขึ้นด้วยการผลิตครูของกรมการฝึกหัดครูซึ่งนอกจากมีความสามารถในการสอนแล้ว ยังต้องมีความสามารถในการเป็นผู้นำชุมชนด้วย^๒ โดยเฉพาะในสังคมไทยซึ่งประกอบด้วยชนบทเป็นส่วนใหญ่ อาชีพครูจึงช่วยชาวชนบทได้มาก ทั้งในด้านถูกเอารัดเอาเปรียบ ค่านิยม ความลำสมัย การปรับตัว เพราะครูคือคนที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด โดยเฉพาะครูประจำตำบล^๓ ซึ่งบทบาท

^๑ วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา, คู่มือนักศึกษาและอาจารย์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุทธิสารการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๑๐๑ - ๑๐๒.

^๒ คีตก เรืองบุญรอด, "การทบทวนบทบาทเพื่อความร่วมมือในการรับใช้สังคมในวิทยาลัยครู," ครูปริทัศน์ ๑ (กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔): ๑๒.

^๓ เอกวิทย์ ณ ถดาง, "การผลิตครูเพื่อชนบท," ครูปริทัศน์ ๓ (กรกฎาคม ๒๕๒๑): ๓๒.

ดังกล่าวล้วนแต่เป็นบทบาทที่สำคัญทั้งสิ้น เมื่อเป็นเช่นนี้จึงจำเป็นอย่างมากที่นักศึกษาครู จะต้องศึกษาวิชาสังคมวิทยา เพื่อทำความเข้าใจสังคมทั้งในสภาพที่แท้จริงและทางทฤษฎี ก่อนที่จะออกไปปฏิบัติหน้าที่ครู

ขณะเดียวกันในการเรียนและการสอน ครูที่เรียนวิชาสังคมวิทยาจะเข้าใจพัฒนาการของเด็ก และมองสาเหตุของพฤติกรรมจากสภาพสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และผู้ที่ทำหน้าที่ให้การศึกษแก่เด็กสละเยาวชน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้วิชาสังคมวิทยานอกเหนือจากวิชาอื่น เพื่อครูจะได้ทำหน้าที่ปลูกฝังความสำนึกทางสังคม หรือพลังทางศีลธรรมให้เกิดขึ้นแก่เด็ก ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้สังคมอยู่ไค้ตลอดไป

การเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยาในประเทศไทย ยังมีปัญหาต่าง ๆ อยู่หลายด้าน เนื่องจากเป็นวิชาที่เกิดขึ้นใหม่ ครูอาจารย์ที่จบทางสังคมวิทยามีไม่เพียงพอ ขาดตำราและแบบเรียนในการเรียนการสอน รวมทั้งคนส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักและเข้าใจเกี่ยวกับวิชานี้ จึงไม่เห็นคุณค่าและประโยชน์ของวิชาสังคมวิทยา จากประสบการณ์ของผู้วิจัยที่เฝ้าสอนวิชาสังคมวิทยาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงในวิทยาลัยครูพบว่า มีปัญหาอยู่หลายประการในการเรียนและการสอนวิชาสังคมวิทยา เช่น หลักสูตรกำหนดวิชาบังคับและวิชาเลือกไม่สอดคล้องกัน อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ใช้การบรรยายเป็นหลัก ใช้อุปกรณ์การสอนน้อยมาก กิจกรรมประกอบการเรียนมีน้อย รวมทั้งตำราเรียนวิชาสังคมวิทยายังมีน้อย ขณะเดียวกันการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยายังไม่เคยมีใครทำมาก่อน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจใคร่สำรวจความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับการเรียนและการสอนวิชานี้ ในด้านปัญหา อุปสรรค และความต้องการต่าง ๆ ของการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยา ของอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาที่เรียนวิชาเอกสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงในวิทยาลัยครู

๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของการเรียนการสอน วิชาสังคมวิทยาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง ในวิทยาลัยครูระหว่างอาจารย์ ผู้สอนและนักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษา

สมมติฐานของการวิจัย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาของการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงในวิทยาลัยครูระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับนักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษาไม่แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. การสร้างแบบสอบถาม

๑.๑ ศึกษาหลักสูตร งานวิจัยและข้อคิดเห็นของนักศึกษาและอาจารย์ สังคมวิทยาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

๑.๒ สร้างแบบสอบถามสำหรับอาจารย์และนักศึกษา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจคำตอบ แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิดให้ตอบโดยเสรี (Open - end)

๑.๓ นำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเพื่อให้อุปกรณ์เหมาะสมยิ่งขึ้น

๑.๔ นำแบบสอบถามที่ไต่ปรับปรุงแก้ไขตามให้ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาและอาจารย์ที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากรในการวิจัยเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

๑.๕ นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากรจริง

๒. การเลือกตัวอย่างประชากร

ตัวอย่างประชากรมี ๒ กลุ่ม

๑. อาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมวิทยาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง

๒. นักศึกษาวิชาเอกสังคมศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยทั้ง ๒ กลุ่ม ใช้สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยสุ่มวิทยาลัยครู ๑๘ วิทยาลัย แล้วสุ่ม อาจารย์วิทยาลัยละ ๒ คน รวม ๓๖ คน และสุ่มนักศึกษาวิทยาลัยละ ๒๐ คน รวม ๓๖๐ คน

๓. การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อรวบรวมข้อมูลได้แล้ว นำมาวิเคราะห์โดยการคิดหาค่าร้อยละ

(Percentage) มัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบค่าซี (Z - test)

๔. การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลในรูปตาราง และความเรียง

ขอบเขตของการวิจัย

๑. การวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยาของอาจารย์และ นักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง ข้อมูลที่ศึกษา คือ

- ๑.๑ สภาพการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยา
- ๑.๒ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยา
- ๑.๓ ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยา
- ๑.๔ ความต้องการเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยา

๒. กลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาและอาจารย์ในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง จากวิทยาลัยครู ๑๘ แห่ง ที่เป็นตัวอย่างในการวิจัย

ความจำกัดของการวิจัย

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัยนี้อาจเนื่องมาจาก

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง อาจสร้างไม่ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด ทำให้ผลที่ได้ไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

ขอตกลงเบื้องต้น

คำตอบที่ได้จากแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ ถือว่าเป็นความรู้สึกที่แท้จริง และตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบ

คำจำกัดความ

การเรียน	หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนไปในทิศทางที่ปรารถนาตามจุดมุ่งหมาย
การสอน	หมายถึง การจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน
อาจารย์	หมายถึง ผู้ที่ทำการสอนวิชาสังคมวิทยาในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง ในวิทยาลัยครู
นักศึกษา	หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูงปีที่ ๑ และปีที่ ๒ ซึ่งเรียนวิชาเอกสังคมศึกษา ในวิทยาลัยครู
วิชาสังคมวิทยา	หมายถึงวิชาต่าง ๆ ในสาขาสังคมวิทยาที่เปิดสอนในวิทยาลัยครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง
	หมายถึง ระดับการศึกษาในวิทยาลัยครูซึ่งเป็นช่วง ๒ ปี ต่อจากระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา หรือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

๑. เป็นประโยชน์แก่กรรมการฝึกหัดครู ในการปรับปรุงหลักสูตร ประมวลการสอน เนื้อหาวิชาสังคมวิทยา วิธีการสอน สื่อการสอน ตลอดจนการส่งเสริมความรู้ของอาจารย์ผู้สอน
๒. เป็นแนวทางแก่ผู้บริหารการศึกษาของสถาบันฝึกหัดครู ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช่นหลักสูตร วิธีการสอน สื่อการสอน การวัดและประเมินผล

๓. เป็นข้อมูลสำหรับอาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมวิทยา ในการปรับปรุงการเรียน
การสอน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๔. เป็นข้อมูลสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษา วิจัย เกี่ยวกับหลักสูตรของกรรมการ
ฝึกหัดครูต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย